

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری کهگیلویه و بویراحمد

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری کهگیلویه و بویراحمد
نام استان:	کهگیلویه و بویراحمد
زمان اجرا:	۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

فهرست

۱	دیباچه
۲	۱. مرور ادبیات موضوع
۲	۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری
۳	۱-۲. تعاریف
۴	۱-۳. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری
۵	۱-۴. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی
۶	۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری
۸	۱-۶. نتیجه‌گیری
۹	۲. نقشه استان
۹	۳. گزارش فاز یک
۹	۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح
۹	۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید
۱۰	۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان
۱۰	۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح
۱۱	۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)
۱۲	۴. گزارش فاز دو
۱۳	۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان
۱۳	۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح
۱۴	۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه
۱۴	۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح
۱۴	۴-۱. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح
۱۵	۴-۲. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم
۱۵	۴-۳. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)
۱۷	۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات
۱۷	۵-۱. شهرستان بویراحمد - روستای ده شیخ
۱۹	۵-۲. شهرستان بویراحمد - روستای شرف‌آباد
۲۱	۵-۳. شهرستان دنا - محله مادوان سفلی
۲۳	۵-۴. شهرستان چرام
۲۵	۵-۵. شهرستان لنده
۲۷	۵-۶. شهرستان گچساران - محله سادات
۳۰	۶. سیمای تاب‌آوری
۳۱	۷. سیمای ریسک‌ها
۳۲	۸. نقشه راه

فهرست جداول

۳	جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری
۵	جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده
۱۳	جدول ۳. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان
۱۵	جدول ۴. مشخصات کلاس‌های آموزشی
۲۰	جدول ۵. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در روستای شرف‌آباد
۲۰	جدول ۶. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای شرف‌آباد
۲۰	جدول ۷. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری روستای شرف‌آباد
۲۲	جدول ۸. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در محله مادوان سفلی

جدول ۹. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله مادوان سفلی	۲۲
جدول ۱۰. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب آوری محله مادوان سفلی	۲۲
جدول ۱۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در چرام	۲۴
جدول ۱۲. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری چرام	۲۴
جدول ۱۳. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در لنده	۲۶
جدول ۱۴. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در لنده	۲۶
جدول ۱۵. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله سادات	۲۸
جدول ۱۶. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله سادات	۲۸

فهرست اشکال

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری	۸
شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور	۸
شکل ۳. نقشه استان کهگیلویه و بویراحمد	۹
شکل ۴. برنامه کارگاه	۱۰
شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی	۱۲
شکل ۶. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان	۱۳
شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان	۱۶
شکل ۸. سیمای روستای ده شیخ	۱۷
شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای ده شیخ	۱۷
شکل ۱۰. سیمای روستای شرف آباد	۱۹
شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای شرف آباد	۱۹
شکل ۱۲. سیمای محله مادوان سفلی	۲۱
شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مادوان سفلی	۲۱
شکل ۱۴. سیمای چرام	۲۳
شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در چرام	۲۳
شکل ۱۶. سیمای لنده	۲۵
شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در لنده	۲۵
شکل ۱۸. سیمای محله سادات	۲۷
شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله سادات	۲۷
شکل ۲۰-۲۰. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی	۲۹

دیباچه

طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیما بین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها، بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایی و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه

چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت‌سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیل‌گران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یک پارچه‌سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید.

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله‌کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها، برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت «تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۱-۲. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

تعریف	نویسنده
به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.	Wildavsky (1991)
تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.	Holling et al (1995)
تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی‌شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌ای طولانی از حرکت رو به پسرفت.	Horne and Orr (1998)
تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.	Mallak (1998)
با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.	Miletti (1999)
ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.	Comfort (1999)
تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.	Paton, Smith and Violanti (2000)
ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.	Cardona (2003)
توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.	Pelling (2003)
تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرآیندها کنترل می‌شود.	Resilience Alliance (2005)
ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.	UNISDR (2005)

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها، یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد. به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر ماموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل ماموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول می‌تواند شامل: معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. و از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم، وضع موجود	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالیکه دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میالار و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی، و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذی‌نفع و افراد کمک می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای

تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد پشتیبانی متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی)، یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمانشان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌ای اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیت‌های کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازگاری محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رمضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱): ۳۶۹-۳۶۰ مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هرچند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطر (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان و فرصت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (زمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب‌پذیری را کاهش دهد)

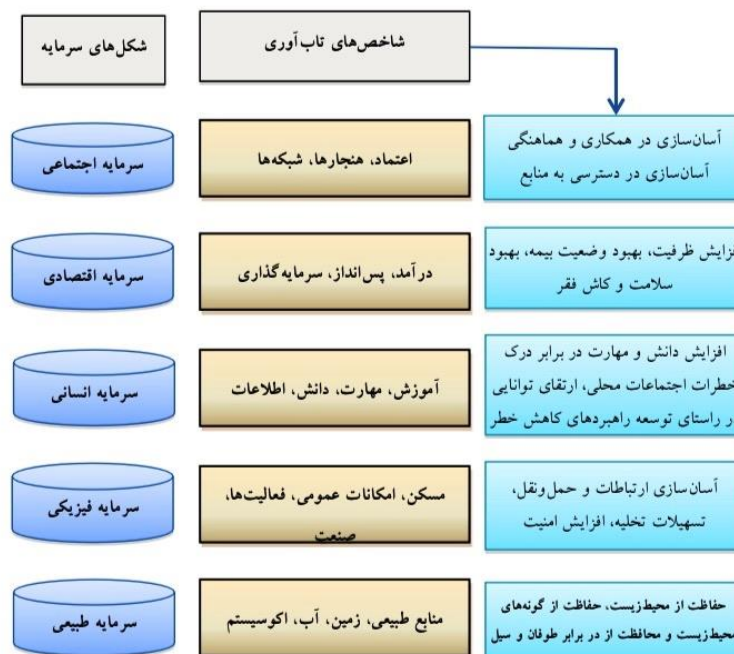
۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار بردنانی فان بود. بعدها جیمز کلمن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳). سرمایه اجتماعی

یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود. « سرمایه اجتماعی با عضویت در گروه‌ها و انجمنها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند.» (پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹). پوتنام مدعی است که «شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است» (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۶: ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی سیال که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه تر است.» (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب آوری و بلایا پیوسته باید مورد توجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان سازی در ارتباطات و حمل و نقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند»

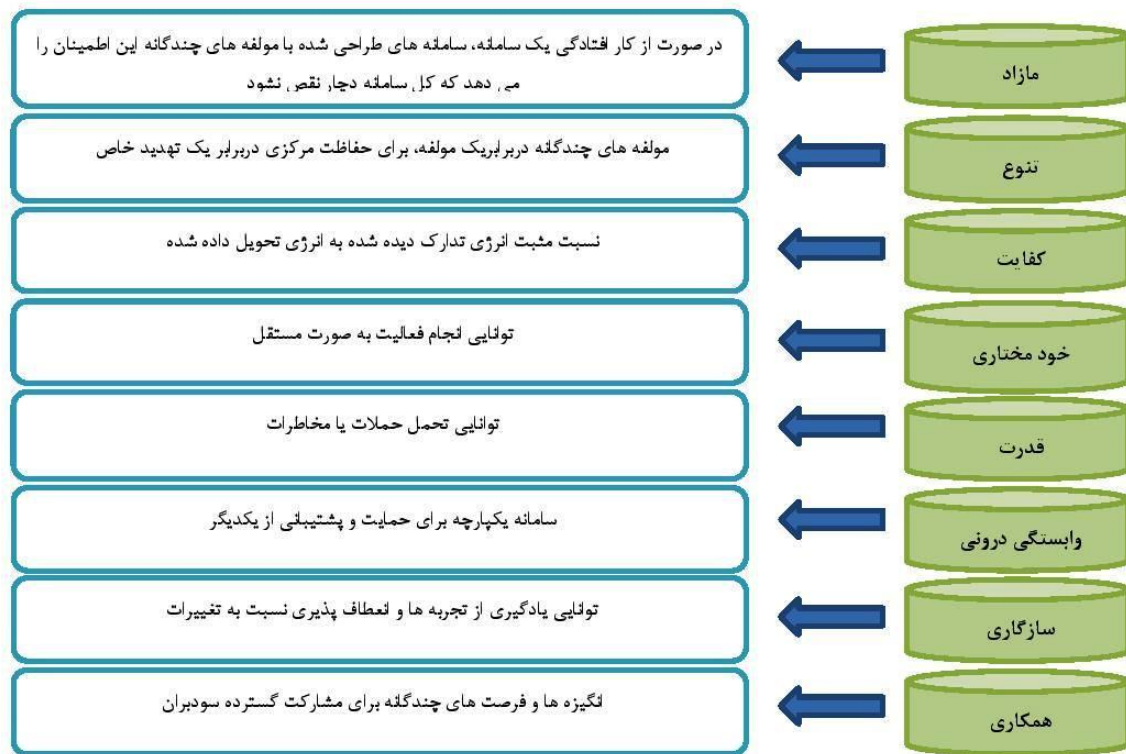
از مهمترین خصوصیات جوامع تاب آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند.

برای ایجاد جوامع تاب آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم بندی سرمایه‌ها و نقش آنها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچلک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریت شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلایا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۱-۶. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیتهای فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
- تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
- و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

۲. نقشه استان

شکل ۳. نقشه استان کهگیلویه و بویراحمد

۳. گزارش فاز یک

۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح

شناسایی تسهیلات گرسطح ۱ متخصص، آموزش دیده و مورد تایید معاونت امور زنان و خانواده که تسلط کافی بر موضوع داشته و سابقه همکاری با معاونت را در طرح‌های سال گذشته موضوع تاب‌آوری داشته‌اند که اسم ایشان طی هماهنگی با استان و مکاتبه از سوی معاونت امور زنان و خانواده به استان‌ها اعلام گردید و دعوت ایشان برای اجرای طرح و هماهنگی زمانی برای ارائه خدمات متناسب با طرح صورت پذیرفت. هم چنین هماهنگی برای برگزاری نشست توجیهی توسط دفتر امور زنان و خانواده استانداری، با حضور تسهیلاتر سطح ۱، جهت تبیین اهداف طرح و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان، با توجه به سوابق اجرایی و گزارش‌های اجرای پروژه طی سال‌های گذشته و توجیه کارشناسان مرتبط با طرح در استانداری و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌های سطح استان انجام گردید.

سایر تجهیزات مطابق دستورالعمل ارسالی از سوی معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری و چک لیست اقلام و لوازم و الزامات برگزاری کارگاه آموزشی نیز تهیه شد (به‌طور مثال: لوازم التحریر مورد استفاده در کارگاه، مکان برگزاری، لوازم کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، پرینتر و ...). امکانات صوتی و سرمایشی محل برگزاری قبل از اجرای کارگاه بازبینی و نواقص برطرف گردید.

۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید

انتخاب اساتید برای هر کدام از استان‌ها بر اساس ارزیابی‌های معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در طرح تاب‌آوری سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و با توجه به توانایی تسهیلاتر گران، شناخت نسبت به اقلیم و آسیب‌های استان و تجربه موفق در همکاری با معاونت امور زنان و خانواده و باتوجه به شاخص‌های زیر صورت گرفته است.

- تخصص، مدرک تحصیلی

- تجربه کار تسهیل‌گری در سطح استان
- تسلط کامل بر آمار آسیب‌های اجتماعی استان و شناخت به مسائل شهرستانهای متعدد در زمینه مسائل اجتماعی
- اجرای طرح‌های پژوهشی و آموزشی متعدد مرتبط در این زمینه
- مدرس توانای کشوری

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکلهای غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان
سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر اموراجتماعی و فرهنگی استانداری، بهزیستی و فرمانداری‌های سراسر استان در بخش سازمانهای مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- فعال و خود‌انگیخته در حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی به ویژه زنان و خانواده
- فعال در سمن‌های مرتبط با دفتر امور بانوان یا مراکز مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
- اطمینان از مشارکت در اجرای مرحله‌ی دوم طرح
- توانایی تسهیل‌گری
- حداقل تحصیلات کارشناسی

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت شش روز • ۲۰ الی ۷ تیرماه ۱۳۹۷	مدت زمان
• ۱۳۹۷/۲/۳۰ دفتر امور بانوان و خانواده استانداری به مدت ۳ ساعت	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه‌ی فعالیت‌های اجرایی و علمی انجام شده تا برگزاری کارگاه به شرح زیر است:

در خصوص اجرای طرح تاب‌آوری اجتماعی در ۶ نقطه از شهرستان بویر احمد جلسه‌ای مورخ ۹۷/۲/۱۰ با حضور فرمانداران و معاونین سیاسی فرمانداران ۶ منطقه برگزار گردید و ضمن تشریح چگونگی طرح در هر شهرستان و تقاضای همکاری شهرستان‌ها با سازمان‌های مردم‌نهاد متولی و توضیح اینکه برگزاری موفقیت‌آمیز این طرح در هر شهرستان گامی است در جهت توسعه استان. این جلسه با حضور ۳ فرماندار و سه معاون سیاسی و مدیر کل امور بانوان و کارشناس طرح تاب‌آوری دفتر امور بانوان به مدت دو ساعت در محل سالن شماره ۲ استانداری برگزار گردید.

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۲۲ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری دکتر محمد باقر خرامین به مدت ۶ روز از تاریخ ۲ الی ۶ تیرماه در سالن کنفرانس دفتر امور بانوان و خانواده استانداری برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها، استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه‌راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث و تمرین قرار گرفت.

جدول ۳- مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک تحصیلی	نام سازمان	ساعات حضور در کارگاه
۱	شجاعت پیروزه	فوق لیسانس اقتصاد	کوه نیل	۳۶
۲	سیده آذر روانگرد	لیسانس مدیریت	حریم ریحانه	۳۶
۳	زهرا گل پر	ارشدروانشناسی بالینی	کلک نوین دنا ۴	۳۶
۴	ربابه رستمی زاده	لیسانس آسیب شناسی اجتماعی	کلک نوین دنا	۳۶
۵	محبوبه محمد حسینی	لیسانس روانشناسی	اسوه بویراحمد	۳۶
۶	شهین قدمی	ارشدروانشناسی بالینی	منادیان نواندیش	۳۶
۷	فاطمه یاری نسب	ارشد مطالعات زنان	مؤسسه علم پژوهان دنا	۳۶
۸	مرضیه سادات غلامی	لیسانس	خورشید عصر بیداری	۳۶
۹	زهرا نوریان تل زالی	لیسانس آسیب شناسی	ماهورسبزدریلا	۳۶
۱۰	زهرا احسانی کالوس	لیسانس تاریخ	مهرپروان بویراحمد	۳۶
۱۱	رضاخلیلی	ارشد جامعه شناسی	کلک نوین	۳۶
۱۲	الهام مظفری	ارشدروانشناسی بالینی	سلامت باران دنا	۳۶
۱۳	نصرت اله افشار مهر	لیسانس روانشناسی	کلینیک مددکاری بارا	۳۶
۱۴	محمدطاهررضانژاد	ارشدجراحی داخلی	علم پژوهان دنا	۳۶
۱۵	مرضیه افزازی	لیسانس	سرزمین سبز نشاط	۳۶
۱۶	امید سجادیان	لیسانس	نهیض سبز زاگرس	۳۶
۱۷	زهرا روانگرد	لیسانس	دلهای پاک دنا	۳۶
۱۸	طیبه اکبری	لیسانس روانشناسی	مهر آذین دل آرا	۳۶
۱۹	حلیمه کشکولی	لیسانس روانشناسی	حضرت زینب (س)	۳۶
۲۰	محمد محمد حسینی	فوق لیسانس علوم اجتماعی	آتیه سازان اسوه بویر احمد	۳۶
۲۱	انیسه الفونه	فوق لیسانس روانشناسی	آوای دنا امید زندگی	۳۶
۲۲	مجید باقریان	فوق لیسانس الهیات	فکر و گفتمان نور امید	۳۶

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبثنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۶روز (۳۶ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۲۱ سازمان مردم‌نهاد و فعال اجتماعی به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- مشارکتی بودن پروژه در محتوا و شکل
- افزایش تعامل سمن‌ها با همدیگر و با دفتر امور بانوان
- انگیزه‌ی بالای تسهیل‌گران محلی در یادگیری و تمرین تکنیک‌های تسهیل‌گری

نقاط ضعف شناسایی شده تسهیلگر سطح یک:

- عدم آشنایی قبلی شرکت‌کنندگان کارگاه با مبحث تاب‌آوری اجتماعی
- عدم حضور کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها

نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- برنامه ریزی دقیق جهت اجرای دوره
- توزیع بسته‌های آموزشی ویژه تسهیلگران سطح ۲
- مکان مناسب آموزشی با امکانات لازم
- انتخاب افراد با سطح علمی بالاتر و فعالیت مرتبط از سوی شهرستانها
- تأمین و تخصیص اعتبار پروژه قبل از اجرا
- متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
- حضور پیوسته کارشناسان دفتر امور بانوان در کارگاه

نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- کمبود امکانات اعتبار تخصیص یافته در مرحله اول

سطح کلی رضایت از کارگاه

فرم‌های ارزیابی شرکت‌کنندگان در کارگاه نشان از رضایت بالای آنها از برگزاری کارگاه داشت و میزان رضایت نسبی آنها از سطح

گالری تصاویر فاز یک

شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۴. گزارش فاز دو

۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۶. نقشه گسترده فعالیت‌ها در مناطق استان

جدول ۳. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان

شهرستان
بویر احمد
بویراحمد
دنا
لنده
چرام
گچساران

۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم

طرح

- هماهنگی و برگزاری جلسه‌ای با حضور فرماندار و روسای ادارات با هدف معرفی طرح در تمامی شهرستانها
- بررسی جمعیتی و جغرافیایی مناطق شهری و حاشیه‌ای شهر با کمک کارشناس امور اجتماعی فرمانداری و کارشناسان امور بانوان و خانواده فرمانداری
- شناسایی انواع آسیب‌های اجتماعی محلات و جمع بندی آنها با توجه به اطلاعات و گزارشات فرمانداری‌ها
- پایش محلی و انتخاب چند محله که آسیب‌های اجتماعی بالاتری داشتند و ورود به آنها جهت اجرای طرح

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی

مربوطه

- اطلاع رسانی محلی و کمک از افراد موثر
- بهره‌گیری از ثبت نام کنندگان در مراحل اولیه
- اطلاع رسانی فراخوان در مساجد منتخب محلات آسیب خیز.
- اطلاع رسانی در نشست‌هایی که امام جماعت و معتمدین محل با مردم داشتند.
- استفاده از کانون‌های مساجد و پایگاه‌های بسیج جهت اطلاع رسانی.
- تنظیم برنامه اجرایی کارگاه با نظر ثبت نام کننده‌ها در کارگاه.

۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی

جهت اجرای طرح

- ارتباط گیری با بانوان موثر در محل
- به دلیل اجرای طرح‌های اجتماع‌محور از سوی سمن‌ها در محلات پرخطر افراد در دسترس بودن
- آگاهی بیشتری تسهیل‌گران و درس‌آموزی از پروژه مشابه سال گذشته برای انتخاب محلات

۴-۱. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
  - ارتباط با جامعه محلی، اطلاع رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
  - برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تادو ماه)
  - طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
  - ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب‌آوری استان (یک هفته)
- مقرر گردید تا ده روز بعد از اجرای کارگاه درفاز اول تسهیلگران سطح دو، برنامه اجرایی خود را طبق شیوه نامه اجرایی طرح بر مبنای ۶۰ ساعت آموزشی و توجیهی برای مردم محله بعد از مشورت و همفکری با مردم محلی تنظیم و به کارشناس فرمانداری و در نهایت به کارشناس مجری طرح خانم رسولی ارائه دهند.
- اکثر تسهیلگران با توجه به وقت آزاد شرکت کنندگان، جدول زمانبندی اجرای کارگاه را در طی ماه میارک رمضان شروع و به پایان رساندند.

در این فاز، ۸ محله و روستای آسیب خیز از ۶ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۶۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، انجام شده است. شایان ذکر است مجموعاً طی سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ هم در فاز دوم اجرای پروژه ۷۸۷ نفر مورد آموزش قرار گرفتند. و در مجموع ۳۱ اجتماع محلی را طی دو سال، فعالیت‌های آموزشی را به پیش بردند.

جدول ۴. مشخصات کلاس‌های آموزشی

نام شهر / منطقه / محله	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	تعداد متریان (زنان و خانواده‌های محلی)	عنوان ریسک یا شوک
بویراحمد/ روستای ده شیخ	انیسه الفونه، بیتا محمد حسینی	۶۰	۳۰	فقر و بیکاری
بویر احمد/ شرف آباد	انیسه الفونه، بیتا محمد حسینی	۶۰	۳۰	فقر
دنا/ مادوان سفلی	فهیمه میرزایی، امید سجادیان	۶۰	۳۰	بیکاری
چرام	زهره نوریان، مجید باقریان	۶۰	۳۰	اعتیاد
لنده	طیبه اکبری، حلیمه کشکولی	۶۰	۳۰	بیکاری
گچساران/ سادات	گردی پور ساعدی، آذر روانگرد	۶۰	۳۵	اعتیاد

۲-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۲

با توجه به آسیب‌های اجتماعی موجود و پیشرفت آنها که به صورت سونامی جامعه را درگیر کرده است، پیشنهاد می‌شود، دولت نقش جدی تری در رابطه با کنترل و پیشگیری داشته باشد. اجرای دوره تاب‌آوری اجتماعی در این شرایط یک اقدام خوب، اما کافی نیست. مردم در این شرایط نیاز به تغییر نگرش و کار فرهنگی عمیق دارند. قبل از اجرای طرح تاب‌آوری باید در این خصوص زمینه‌سازی کرد و در این صورت اگر این طرح به خوبی انجام شود، نقش بی‌بدیلی در کاهش آسیب‌های اجتماعی خواهد داشت. در هر صورت زمانی می‌توان گفت طرح موفق عمل کرده است که راهکارهای ارائه شده مورد توجه مسئولین باشد و بتوانند آنها را عملی سازند.

مشارکت موثر گروه‌های محلی برای شرکت در کارگاه و فرآیند اجرایی طرح، درگیر نمودن در فرآیند تدوین برنامه‌ریزی مشارکتی برای اولویت‌بندی مسائل محلات و فعالیت‌های میدانی برای شناخت ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها و دارایی‌های محلات نشان از ارتباط موثر شرکت کنندگان از مدل اجرایی طرح می‌دهد. شایان ذکر است این طرح در محلات با شرایط یکسانی روبرو بوده است و محلاتی که سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران تجربه مشارکتی را از قبل در آنها داشته است، میزان پیشرفت و اعتماد عمومی نسبت به طرح بالاتر بوده است. با عنایت به برگزاری طرح در حاشیه شهرها از سویی فرصت مغتنمی برای شرکت در کارگاه و از سویی بانوان روستاها در مناطق دوردست استان، با عنایت به دغدغه‌ها و آسیب‌هایی که با آن مواجه هستند، کمتر زمانی برای شرکت منظم در کارگاه داشته که جذب این نوع مخاطبین تجربه و تخصص کار با این نوع مخاطبین را می‌طلبد و این مشارکت در فرآیند طرح منظم و توسعه یافت.

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری

ارزیابی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت کنندگان در انتخاب و اولویت‌بندی مساله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مساله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیلگر سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

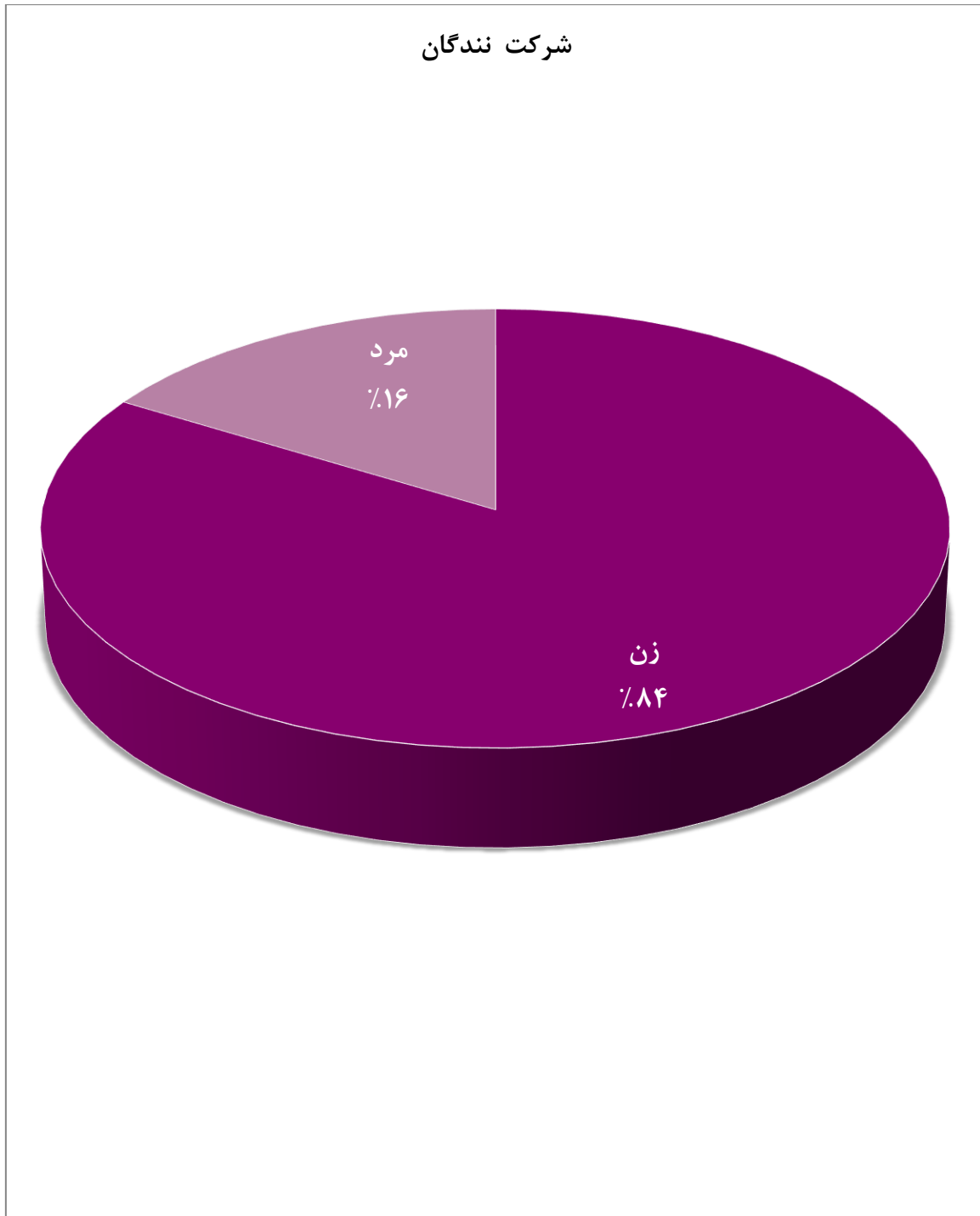
۳-۴. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و

خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت کنندگان در کارگاه‌ها)

- اجتماع محور بودن طرح.
- توجه و مدیرکل محترم امور بانوان و خانواده به اجرای طرح و تاکید ایشان به کارشناسان فرمانداری جهت همکاری و همراهی با تسهیلگران
- برگزاری دوره به صورت کارگاه مشارکتی و ایجاد جذابیت در بین شرکت کنندگان با کارهای گروهی.
- عدم محدودیت جنسی و سنی و تحصیلاتی و اجتماعی و ...

• نقاط ضعف

- عدم حضور و همکاری بعضی از کارشناسان فرمانداریها در محلات علی‌رغم برگزاری جلسه توجیهی و آموزشی.
- مناسب نبودن مکان کارگاهها در محلات در اکثر شهرستانها به خاطر عدم همکاری سایر ارگانها.
- مناسب نبودن زمان اجرای کارگاهها با توجه به مصادف شدن با ماه کشاورزی در استان گیلان
- حضور افراد توجیه نشده در کارگاه باعث اختلال در اجرای کارگاه به صورت صحیح شده بود.
- ضعف نظارت و پیگیری از طرف کارشناسان فرمانداری در شهرستانها.

شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت‌کنندگان

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان بویراحمد – روستای ده شیخ

• سیمای محله

شکل ۸. سیمای روستای ده شیخ

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای ده شیخ

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• فقر و بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای ده شیخ

جدول ۶. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در روستای ده شیخ

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
تولید اضافی برای فروش اشتغال غیر رسمی دریافت رایانه	تعاملات اجتماعی بین خانواده تعاملات اجتماعی طوایف روستایی بسج مشارکت در انتخابات	خانه روستایی آب آشامیدنی انرژی	زمین کشاورزی رودخانه غار ده شیخ	افراد دارای تحصیلات دانشگاهی افراد با مهارت

جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای ده شیخ

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر	
شناسایی و کشف استعداد کودکان و آماده سازی بستر جهت حرکت به سوی آن	تشکیل تعاونی استفاده از ظرفیت‌های فردی و مالی اعضا جهت ایجاد شغل	شناسایی و کشف استعدادهای شغلی و تلاش در جهت جذب حداقل سرمایه جهت رسیدن به آن هدف	شروع در کوتاه مدت
آموزش و حمایت خانواده‌ها برای ترغیب و تشویق فرزندان به سمت کشف و دنبال کردن استعدادهای	حمایت از تولیدات و خدمات تعاونی‌های کوچک	تخصیص اعتبار برای تشکیل تعاونی‌های کوچک	شروع در میان مدت
هدفمند کردن آموزش‌ها در مدارس و ارائه دروس عملی و ملموس به جای دروس صرفاً تئوری	حمایت نهادهای دولتی از مشاغل موجود در روستا، خرید تضمینی محصولات و تولیدات و جبران خسارات	ایجاد شغل و تخصیص اعتبار به استانهای محروم و با آمار بیکاری بالا	شروع در بلند مدت

جدول ۸. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری در روستای ده شیخ

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	ساخت مدرسه مقطع دبیرستان	۳ ماه	آموزش و پرورش، خیرین مدرسه ساز
۲	برگزاری دوره‌های آسیب شناسی و آموزشی	۳ ماه	بهبذیستی، ورزش و جوانان
۳	حمایت‌های عاطفی و تربیتی فرزندان در خانواده	۲ ماهه	خانواده، مراکز مشاوره، مدارس و سازمان‌های مردم نهاد
۴	نظارت بر دستگاه‌های تحت نظارت در حوزه اشتغال	یکساله	اداره کار و رفاه اجتماعی
۵	ساخت مسجد	یکساله	اوقاف و سازمان تبلیغات اسلامی
۶	برگزاری دوره‌های خود اشتغالی	دوساله	فنی و حرفه‌ای
۷	حذف دلال‌ها و خرید محصولات	دوساله	بازرگانی، تعاون روستایی
۸	قانون گذاری	دوساله	نماینده مجلس
۹	برنامه ریزی و قانون گذاری در حوزه حمایت از خانواده‌های مناطق محروم	دوساله	مجلس، معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری

۵-۲. شهرستان بویراحمد - روستای شرف آباد

• سیمای محله

نام محله	• شرف آباد
گروه مخاطب	• خانواده‌های زندانیان ساکن روستا
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• فقر و نبود سرپرست خانواده (پدر)
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• انیسه الفونه، بیتا محمد حسینی

شکل ۱۰. سیمای روستای شرف آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای شرف آباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• فقر و نبود سرپرست خانواده (پدر)	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای شرف آباد

جدول ۵. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در روستای شرف آباد

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
-----	بستگان دارای بضاعت مالی خیرین قوانین حمایت از خانواده‌های زندانیان	-----	-----	داشتن مدارک فنی و حرفه‌ای فرزندان جوان و درس خوان

جدول ۶. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای شرف آباد

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شروع در کوتاه مدت	خرید صنایع دستی زنان زندانیان توسط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان	ارائه آموزش‌های مبتنی بر توانمندسازی جامعه هدف توسط سازمان‌های مردم نهاد
شروع در میان مدت	اعطای تسهیلات اشتغالزایی	ارائه آموزش‌های کارافزینی و کسب و کار
شروع در بلند مدت	تغییر قانون اعطای تسهیلات کسب و کار به جامعه هدف تسهیل شرایط اخذ مرخصی زندانیان از سازمان زندان	تشکیل کمیته پیگیری کننده توسط سازمان‌های مردم نهاد

جدول ۷. اقدامات پیش‌بینی شده برای طرح تاب‌آوری روستای شرف آباد

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	تغییر روحیه وابستگی به شوهران زندانی و جایگزین کردن روحیه استقلال طلبی	۳ ماه	سازمان‌های مردم نهاد، مراکز مشاوره و روان درمانی
۲	تایید قانون تحصیل کودکان زندانیان در مدارس بصورت رایگان	۶ ماهه	آموزش و پرورش، مجلس شورای اسلامی
۳	تغییر قانون اعطای تسهیلات کسب و کار به جامعه هدف	۲ ساله	استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد، سازمان زندان‌ها، مجلس شورای اسلامی
۴	حمایت از تولیدات صنایع دستی زنان زندانیان	۶ ماهه	سازمان میراث فرهنگی و گردشگری
۵	تصویب قانون افزایش مرخصی زندانیان	۳ ماهه	سازمان زندان‌ها
۶	ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای	۶ ماهه	مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای
۷	توانمندسازی زنان و فرزندانشان	۲ ساله	معاونت زنان و خانواده استانداری، بهزیستی، آموزش و پرورش
۸	تسهیل شرایط تحصیل کودکان بی بضاعت	۲ ساله	استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد، آموزش و پرورش، مراکز خیریه، سازمان‌های مردم نهاد
۹	تصویب قانون افزایش مرخصی زندانیان	۲ ساله	معاونت امور زنان نهاد ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی

۳-۵. شهرستان دنا- محله مادوان سفلی

• سیمای محله

• نام محله	• مادوان سفلی
• گروه مخاطب	• بیکاری
• نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• جوانان محلی
• زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
• میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
• نام تسهیلگران	• فهمیه میرزایی، امید سجادیان

شکل ۱۲. سیمای محله مادوان سفلی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله مادوان سفلی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله مادوان سفلی

جدول ۸. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در محله مادوان سفلی

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
تولیدات کشاورزی اشتغال به مشاغل کاری و کم درآمد دریافت رایانه	بسیج مشارکت در انتخابات	نزدیک بودن به شهر	زمین کشاورزی	افراد دارای تحصیلات دانشگاهی نیروی جوان آماده به کار

جدول ۹. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله مادوان سفلی

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
شروع در کوتاه مدت	پاک سازی کانالهای آب کشاورزی جهت راه اندازی چرخه‌ی کشاورزی و تولید آموزش حرفه‌های مختلف فنی و حرفه‌ای به بیکاران منطقه	اقدامات سازمان‌های مردم نهاد و ارائه آموزش‌های لازم جهت رفع بیکاری
شروع در میان مدت	حمایت استانداری از مراکز مشاوره کسب و کار جهت استعداد یابی و راه اندازی کسب و کار جوانان	پیگیری دهیار و شورای روستا جهت اقداماتی که ارکانهای دولتی قادر به انجام آن هستند ابطال مجوز ساخت و سازهای مخالف با قوانین ساخت و ساز شهری
شروع در بلند مدت	تاسیس اماکن عمومی و سرگرم کننده جهت کاهش بیکاری تاسیس مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای در منطقه	تشکیل کمیته پیگیری کننده توسط سازمان‌های مردم نهاد

جدول ۱۰. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله مادوان سفلی

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	شناسایی آسیب‌های منطقه و آرایه آموزش‌های متفاوت به افراد در زمینه استفاده از توانایی‌هایشان در جهت کسب و کار و همچنین استفاده بهینه از امکانات شهری موجود	کوتاه مدت	سازمان‌های مردم نهاد
۲	آموزش کارآفرینی و توسعه فردی	کوتاه مدت	مراکز مشاوره کسب و کار
۳	افزایش انگیزه و سرمایه روانشناختی افراد	کوتاه مدت	مراکز مشاوره و روان درمانی
۴	توسعه کمک‌های مالی زیر ساختی به خانواده‌های بی بضاعت	کوتاه مدت	استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد
۵	نظم بخشیدن به ساخت و ساز منطقه	کوتاه مدت	سازمان مسکن و شهرسازی
۶	تاسیس اماکن مذهبی جهت ارشاد جوانان	میان مدت	سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی
۷	تاسیس اماکن ورزشی و تفریحی	میلن مدت	سازمان ورزش و جوانان
۸	تاسیس درمانگاه	میان مدت	دانشگاه علوم پزشکی
۹	تاسیس کتابخانه	میان مدت	سازمان کتابخانه‌های استان
۱۰	توانمند سازی زنان بیکار منطقه	بلند مدت	معاونت زنان و خانواده استانداری
۱۱	افزایش سطح بهداشت آب آشامیدنی و افزایش امکانات استفاده از آب غیر شرب جهت کشاورزی	بلند مدت	سازمان آب و فاضلاب روستایی

۴-۵. شهرستان چرام

• سیمای محله

نام محله	• چرام
گروه مخاطب	• خانواده‌های درگیر اعتیاد
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• زهره نوریان، مجید باقریان

شکل ۱۴. سیمای چرام

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در چرام

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در چرام

جدول ۱۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در چرام

ظرفیت تغییر	ظرفیت انطباق	ظرفیت جذب	
آموزش مهارت‌های زندگی توسط سازمان‌های مردم نهاد	حمایت‌های خانوار توسط افراد توانمند	واگذاری طرح‌های مبارزه با مواد مخدر به سازمان‌های مردم نهاد دارای گرایش مبارزه با اعتیاد	شروع در کوتاه مدت
پیگیری و ارتباط‌های موثر با افراد معتاد در خانوارها	برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای خانواده‌های آسیب دیده از طریق سمن‌ها	-----	شروع در میان مدت
تشکیل کمیته پیگیری کننده توسط سازمان‌های مردم نهاد	-----	ایجاد کار و اشتغال کوچک خانگی برای افراد بهبود یافته	شروع در بلند مدت

جدول ۱۲. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری چرام

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	مشاوره اعتیاد برگزاری کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های زندگی	کوتاه مدت	مراکز مشاوره، موسسات نیکوکاری و خیریه
۲	آموزش مهارت‌های زندگی و افزایش اعتماد به نفس کودکان یتیم	کوتاه مدت	کمیته امداد، بهزیستی
۳	حمایت از بخش‌های خصوصی دارای تخصص مبارزه با مواد مخدر	کوتاه مدت	استانداری
۴	مکاتبه با استانداری در خصوص وجود آسیب اعتیاد و گرفتن بودجه لازم	میان مدت	فرمانداری
۵	شناسایی آسیب‌های منطقه و ارائه آموزش‌های مرتبط با اعتیاد	میان مدت	سازمان‌های مردم نهاد، شورای محلات
۶	کمک‌های مالی جهت اجرای خدمات به خانواده‌ها	میان مدت	خیرین، نهادهای حمایتی
۷	حمایت‌های مالی و آموزشی پیشگیری	بلندمدت	بهزیستی
۸	تصویب قانون حمایت از نهادهای مبارزه با اعتیاد	بلندمدت	نماینده مجلس

۵-۵. شهرستان لنده

- سیمای محله

نام محله	• لنده
گروه مخاطب	• زنان و جوانان جامعه محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• بیکاری
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• طیبه اکبری، حلیمه کشکولی

شکل ۱۶. سیمای لنده

- نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در لنده

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• بلندمدت و فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ سال

شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در لنده

جدول ۱۳. دارایی‌های مرتبط با این طرح تاب‌آوری در لنده

دارایی اقتصادی	دارایی اجتماعی	دارایی فیزیکی	دارایی طبیعی	دارایی انسانی
تحصیلات دانشگاهی نیروی جوان آماده به کار	رابطه خوب خانواده‌ها وجود ریش سفیدان محلی و استفاده از آن‌ها در حل اختلافات بسیج مساجد محلی مشارکت در انتخابات	مجاورت و نزدیکی با مرکز شهر	-----	تحصیلات دانشگاهی نیروی جوان آماده به کار

جدول ۱۴. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در لنده

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
تخریب اماکن خصوصی و عمومی که خلاف قانون ساخته شده اند	. پاک سازی کانالهای آب کشاورزی جهت راه اندازی چرخه‌ی کشاورزی و تولید آموزش حرفه‌های مختلف فنی و حرفه‌ای به بیکاران منطقه	اقدامات سازمان‌های مردم نهاد و ارائه آموزش‌های لازم جهت رفع بیکاری
-----	حمایت استانداری و فرمانداری از مراکز مشاوره کسب و کار جهت استعداد یابی و راه اندازی کسب و کار جوانان	پیگیری دفتر امام جمعه و فرمانداری شهرستان جهت اقداماتی که ارکانهای دولتی قادر به انجام آن هستند.
تغییر قانون اعطای تسهیلات کسب و کار به ساکنین مناطق حاشیه نشین	تاسیس اماکن عمومی و سرگرم کننده جهت کاهش بیکاری تاسیس مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای در منطقه	تشکیل کمیته پیگیری کننده توسط سازمان‌های مردم نهاد

۵-۶. شهرستان گچساران - محله سادات

نام محله	• سادات
گروه مخاطب	• زنان و جوانان محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• آذر روانگرد، گردی پور ساعدی

شکل ۱۸. سیمای محله سادات

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله سادات

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله سادات

جدول ۱۵. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله سادات

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر	
آموزش تاب آوری	ایجاد انگیزه در افراد خانواده برای تفریحات سالم	تشویق افراد خانواده به واسطه خلاقیت‌های آنها	شروع در کوتاه مدت
آموزش مهارت‌های زندگی	مشارکت بخش دولتی و خصوصی در ارایه آموزش‌های پیشرفته	اقدامات لازم برای از بین بردن حداکثر اعتیاد در آن محله	شروع در میان مدت
مشارکت کلیه بخش‌های مردمی و دولتی در توان افزایی	شبکه سازی افراد توانمند در کلیه کشور	اجتماعی شدن مبارزه با مواد مخدر	شروع در بلند مدت

جدول ۱۶. اقدامات پیش بینی شده برای طرح تاب‌آوری محله سادات

ردیف	نوع اقدامات	در چه زمانی	توسط کدام بخش
۱	شناسایی آسیب‌های محلات و ارایه آموزش	کوتاه مدت	سازمان‌های مردم نهاد
۲	کمک‌های مالی به خانواده‌های درگیر اعتیاد در استای توان افزایی	میان مدت	خیرین، نهادهای حمایتی
۳	حمایت‌های مالی و آموزشی فرزندان خانواده‌های درگیر اعتیاد	میان مدت	بهزیستی، آموزش و پرورش
	قانون‌گذاری در حوزه حمایت‌های اجتماعی و اقتصادی از خانواده‌های آسیب دیده ناشی از اعتیاد	بلند مدت	نماینده مجلس، معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری

گالری تصاویر فاز دو

شکل ۲۰- گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۶. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان کهگیلویه و بویراحمد

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تنهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر بلندمدت	۴۴	۱۸۶۵	۵	۹

۷. سیمای ریسک‌ها

۸. نقشه راه

